

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования Республики Тыва

Управление образования администрации Улуг-Хемского кожууна

МБОУ СОШ с. Чааты им.К.О.Шактаржыка

РАССМОТРЕНО

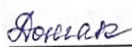
Руководитель МС

 Дажы-Даваа А.О.

Протокол № 1 от 30.08.2023

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора по УВР

 Донгак Ч.К.

Протокол № 1

от 30.08.2023г

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

 Биче-оол С.Д.

МБОУ СОШ
им. К.О. Шактаржыка
Приказ № 564-ОД

от 30.08.2023г

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

внеурочной деятельности

«Ог-буле педагогиказы»

для обучающихся 11 класса

с. Чодураа 2023 год

11 ку кл. класстан дашкаар өөренир
«Улусчу ужуурлар» эртемнин ажылчын программазы.

Тайылбырбижик

Улусчу ужур- чаңылдарнычаа езу-иле шинчилеп, онуөөредилге-кижизидилге ажылынгачогумчалыы- биле ажыглап ажылдап эгелээн Республиканың федералдыг-даа, төп-даа шенелделерже кирген школаларныңарга –дуржулгазынга даянып, бо хуннерде бистин республиканың барык шупту школалары «Улусчуужурлар » кичээлдерин эрттирип эгелээн. Ук кичээлдерниң кижизидилге ажылынга салдары аажок улуг бооп турары билдингир.

Тыва чон салгалынга бодунуң материалдыг байлактарын арттырып бээринден аңгыда, сагыш- сеткил байлаан – ужур-чаңылдарны салгаларазынгаүспейн, хумагалыы-биле дамчыдыпчораан.

«Ог-буле педагогиказы» деп факультатив

кичээлингедаяныптургашкылганбо программа

тывачоннуңчаагайчаңылдарыншколагаэрттирериниңбирвариантызыбол уптурар.

Программаныуругларгатөрээнчери-биле таныштырылгазынданэгелээш, чоортуамыдыралгаэргежокчугулаапаргыдегтемалар: чаңыл, ужур, найырал, өг- бүле, уругларкижизидилгезидээнбилиглергечедир ап, аныяксалгалдыамыдыралгабелеткээрсорулгалыгтургузупкылган.

Ажылдыкылыптургаш, автор тываужур-чаңылдаргахамаарыштыркылдынганажылдарыноөренипкөрүп, дуржулгалыгбашкыларныншинчилелдериниңбайлакарга-дуржулгазынгадаянган.

«Улусчуужурлар» кичээлдериниң **өөредиглигсорулгалары :**

-уругларгабодунуңтөрээнчонунуң шаг-төөгүденбээртурупкелген езу-чаңчылынтаныштырып, онуыдыкшыдыпкөөрүнгеөөредиди;

- езулугтывакижининовур-хевири, мөзү-

бүдүжүкандыгчораанынулустунаасчогаалынболгашчогаалдарныажыглаптургаш, делгеренгейтаныштырып, бар билиглеринханыладыпөөредиди;

- тываулустуңчаңылчаанажыл- ижи- биле таныштырып, мергежилшилипалырынчеугланганажылчорудуп,

келирамыдыралгабелеткээри;

- бурунгучүдүлге, дагылгалар,

ужурларнынөөредиглигутаказынтайылбырлап,

долгандыртурарбойдускахумагалыгчоруккакижизидип, уругларны биче сеткилдиг, дузааргак, кээргээчелчоруккаөөредиди;

- бодунуңтөрээнчериниң (кожуунуң) онзагайы-биле таныштырып, алдарлыгкижилеринтананып ап, оларгачоргаарланыпчоруурунгаөөредиди;

- кожа-хелбээчурттапчоруурчоннуңбайырлалдары- биле таныштырары;

- өг-бүле, ада-иекижиниңхүлээлгелери, өг-

бүлениңбюджедидебилиишкиннер- биле уругларнытаныштырары;

- тываулустунуруг-дарыгкижизидерингекандыгхамаарылгалыг, чаш төлдү кадык-чаагайкижизидериниңайтырыгларынканчааршиитпирлепчорааныныңдуг айындабилигнибээри.

11-ку класстарга “Улусчу уjurлар” деп эртемнин шингээттингенинин түңнелдери:

Бот-тускайлан түңнелдер:

Кижизидилге ажылынын кол угланышкыннары:

1. Хамаатымозу-будушкижизидилгеги.
2. Торээнчуртунга, торелчонунгачоокболурунгакижизидер.
3. Мозу-будуш, сагыш-сеткилкижизидилгеги.
4. Чарашчуулдуэскерипбилирингекижизидер.
5. Куш-шыдалдыг, кадык болурунгакижизидери.
6. Куш-ажылкижизидилгеги.
7. Экологтугкижизилге.
8. Эртемнишинчилеп, унелепбилирингекижизидери.

Кижизидилгелигсорулгалары:

- уругларнычоннуңдыктыгчаңчылдарынсагыпчоруур, бедиккультурлуг, кижизигкижилерболурунгакижизидер;
- күш-ажылгаынак, мөзүлүгчаңгауругларнычаңчыктырыпкижизидер;
- долгандыртуурабойдусахаумагалыгболурунга, бойдусахамаарылгалыг езу-чаңчылдарнысагыпчоруурунгачаңчыктырар;
- ава, ачакижиниңхүлээлгелеринмедерелдии-биле билип, өг-бүлеамыдыралынгабичииизинден белен болуп, уругларкижизидилгезиниңайтырыгларынсайгарыпчоруурунгакижизидер;
- каяа- даачорааш, бодун тывакижи мен депмедерепбилипчоруур национал чоргааралдыуругларгаоттурар.

Өөреникчилер:

- «тыва» депсөстүңтөөгүлүгүтказын,
- тываулусчуцаңчылдарны, езулалдарны, уjurларны, дагылгаларны, дойларны, ыдыктарны,
- чоннуңчаңчылчаанажыл-ижин,
- тываулустунбайырлалдарын, оюннарын,
- өг- бүледекежигүннераразындахарылзаадугайындахоойлу-документилерни,
- өг- бүлөбүрүзүнунсагыпчоруурчарашчаңчылдарын билгентуруруjurлуг.

Школаныңдоозукчузу:

- бодунуңаажы- чаңынгашындемдектисалып, бодунуңдолгандыртууракижилергехамаарылгазын база бодунуңчедер, четпесталаларынанализтепбилир;
- чоок, танырыкжилерге, эш-өөрүнгекичээнгеилиг, эптиг-

эвилеңболурунчедипалыр;
 - амыдыралдыңкандыг-даабайдалында боду бот-тускайлаң,
 харыс салгалыгшиитпирниүндүрүпшыдаарчоруктубодунгасайзырадыр;
 - бодунуңкелирүезинбүдүүсагыштапкөрүп,
 кадычурттаарэжингехамаарылгакандыгболурунмедерепбилирингеөөрен
 ир;
 - долгандыртуруаркижилерниңбир-
 ледугаарындаэки талаларынэскерипчоруур, шыдамыккайаажы-
 чаңныгболурунбодунгачаңчыктырар ужурлуг.

Программа дараазындатургузуглуг:

Найырал,

ынакшыл депбилиишкиннерниханыладырсайгарыпөөренир. Тываулуст
 унамыдыралгаажыглапчораанулусчуэмнээшкин,
 улусчуэскериглер, хамнаашкындээшоон-дааөскебилиглери-биле эге
 таныжылганыкылыр. Дойлардугайындабилиглерни ап,
 дойларгахамаарыштырботтарыныңбодалдарынүлежип, сайгарып,
 амгыхүннер-биле холбап, чугаакылыпөөренир. Боттарыныңөг-
 бүлезиндечаңчылболганчарашбайырлал,
 чаңчылезулалдарынындугайындатөөгүлүгрефераттаркылып ап,
 боттарынгаарттырыпаар.

«Улусчуужурлар» курстун

календарь-тематиктиг планы.

«Дойлар. Найырал, ынакшылдугайындабилиишкин».

№	Темалары	Шагы	Хуннери		Тайылбыры
			План.	Факт.	
1	Кирилдекичээл. Улусчукижизидилгениң ханы уткалы, делгемкөрүштүү.	1	1.09	1.09	
2	Кандыгаажычаңныг, мөзү-бүдүштүгкижинидоруктурупөстурерилдеп айтырыггаулусчупедагогиканынтодаргай, делгеренгейхарызы.	1	8.09	8.09	
3	Эш-өөраразындахарылзааныңбыжыгболуру.	1	15.09	15.09	
4	«Эжишкилернайыралыэртинедагнытургуз ар» үлегердомактың ханы утказы. Найыралды, экисеткилдикамнаары.	1	22.09	22.09	
5	Таныжылга. Таныжыпчугаалажырыныңезулалы.	1	29.09	29.09	
6	Тыва улустун «Ойтулааш»депоюнунунужур- утказы.	1	6.10	6.10	
7	Практиктигкичээл.	1	13.10	13.10	
8	Хөй-ниитичерлерингекижиниңкультурлугалды ныпбилири.	1	20.10	20.10	

9	Ынакшыл – сагыш-сеткилдиндээдиилередишкени. Тыва литературадаынакшылтемазы.	1	27.10	27.10	
10	Өг- бүлөбүрүзүнунсагыпчоруур езу-чаңчылдары.	1	10.11	10.11	
11	Өг- бүлекежигүннерининаразындаэптиг-эвилеңхарылзаалар.	1	17.11	17.11	
12	Кижининтөрүттүнери. Уруг дою. Уругдоюнунэрттирер езу- чуруму.	1	24.11	24.11	
13	Чаш уругнуңаажы-чаңыныңхевирлеттинеринге, кадык өзүлдезинге, чарашкижизидилгезингесалгаашкынныңсалдары.	1	1.12.	1.12.	
14	Тыва кавайныңхевирлери, тургузуунунонзагайы.	1	8.12		
15	Уругнуң кадык өзерингекавайныңсалдары.	1	15.12		
16	Өпейыры.	1	22.12		
17	Иекижининтөлүнгынакшылының, өг-бүлезингесагышчоваашкынныңөпейыр даилерепкелгени.	1	29.12		
18	Тыва чоннуңхарназынылгапчораныныңонзагайы.	1	12.01		
19	«Чаш уруг – бурган» депбилиишкиннинутказы.	1	19.01		
20	Тыва улустун чаш уругахамаарыштырбуянынгхамаарылгазы : чаш уругкоргутпас, аартыктавас, түретпес.	1	26.01		
21	Ада- иекижининуругларынгаүлегер-чижээ.	1	2.02		
22	Уруггаатбээринингехамаарышканужурлар	1	9.02		
23	Кижиниңадынынужур- уткалыы.	1	16.02		
24	Уругазырапалырбуянынгчаңчыл.	1	22.02		
25	Бөгүнгүхүнде чаш уругахамаарыштырчарашэвесчоруктар.	1	1.03		
26	Бойдустаналыр эм оыттар.	1	7.03		
27	Аң- менденалыр эм чүүлдер.	1	14.03		
28	Ак, кара сеткилдугайындачугаа. Ак сеткилдиг, буянынгкижиниңчоруучогунгур.	1	21.03		
29	«Бак сагыш башка халдаар» депүлегердомактынмергенуткалыы.	1	4.04		

30	Чарашаажы- чан, дузааргакаксеткилдугайындачоннуңмерге нчугаалары, үлегердомактары.	1	11.04		
31	18 харлыгуругларныңсагырчүүлдери.	1	18.04		
32	Хыналда тест	1	25.04		
33	СТМ – Тыва чанчылдарныинтергиини	1	2.05		
34	Чылдургузундаооренгенкичээлдеринкатап таар.	1	16.05		